

Bodrova Tetiana

**A MUSICAL WORK IN THE CONTEXT OF FUTURE MUSIC TEACHER'S
PERFORMANCE ACTIVITY**

*Ph.D., Associate Professor,
Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)*

Бодрова Тетяна

канд. пед. наук, доцент

НПУ імені М.П.Драгоманова (Україна, м. Київ)

**МУЗИЧНИЙ ТВІР В КОНТЕКСТІ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ**

The article devoted to understanding of artistically-pedagogical interpretation of any music composition as one of the elements in the way of preparing of future Music teachers; the scientific-methodical analysis of investigated categories is given; actuality of studying of problem artistic and pedagogical factors co-operation for speciality *Music Art* is described.

У статті розглянуто особливості художнього розуміння та виконавської інтерпретації музичного твору як елементу фахової підготовки педагогів-музикантів. Автором здійснено науково-методичний аналіз досліджуваних категорій, доведено актуальність вивчення проблеми взаємодії художніх та педагогічних чинників виконавської діяльності студентів університету освітнього напрямку “Музичне мистецтво”.

Key words: *professional teaching, performance activity, a piece of music, artistically-pedagogical interpretation, performance-pedagogical competence.*

Ключові слова: *фахова підготовка, виконавська діяльність, музичний твір, художньо-педагогічна інтерпретація, виконавсько-педагогічна компетентність.*

У «Концепції загальної мистецької освіти» зазначається, що мистецтво як універсальний засіб особистісного розвитку має унікальні можливості впливу на дитину, виявлення її індивідуальних здібностей, формування різнобічних естетичних потреб та інтересів. Мистецтво демонструє здатність надзвичайно коректно формувати особистісно-ціннісне ставлення до дійсності, розвивати естетичну свідомість, загальнокультурну і художню компетентність, здатність до самореалізації, потребу в духовному самовдосконаленні [1].

Успішність практичної реалізації запропонованої освітньої моделі в змісті шкільного курсу “Музичне мистецтво”, що ґрунтується на принципах гуманістичної педагогіки, залежить від рівня фахової підготовки вчителів відповідного профілю. У зв’язку з цим освітня галузь «Мистецтво» висуває до майбутніх педагогів-музикантів серйозні вимоги, пов’язані з формуванням у фахівців таких якостей як естетичний смак, здатність до художнього розуміння музичних творів, високі виконавські можливості. Вчитель має бути підготовлений до формування в учнів музичної культури у процесі сприймання, інтерпретації, оцінювання та виконання ними творів мистецтва через систему ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей.

Важливою складовою фахової підготовки педагога-музиканта як випускника педагогічного університету є виконавсько-педагогічна компетентність, що передбачає наявність музично-педагогічних знань, володіння художньо-педагогічними вміннями та виконавськими навичками, необхідними для реалізації мистецько-освітніх завдань.

Попри значну кількість наукових розробок, що розкривають сутність та механізми музично-виконавських дій студентів (О.Андрейко, О.Горбенко, Л.Гусейнова, Н.Жукова, Н.Згурська, В.Крицький, М.Михаськова, Н.Мозгальова, Г.Саїк, Н.Цюлюпа, О.Щербініна), досі не з’ясовано змістові та операціональні моменти більш складного виду діяльності – художньо-педагогічної, що спрямована на розуміння художнього твору не тільки як предмету музичного виконавства, але й як засобу навчання і виховання учнів.

З огляду на вищезазначене, актуальною вбачається проблема висвітлення у статті ролі художньо-педагогічних аспектів розуміння й виконавської інтерпретації музичних творів, з’ясування шляхів їх практичного утілення в підготовці майбутніх учителів музики.

У процесі розвитку музично-педагогічної освіти склалася певна система інструментальної, вокальної, диригентсько-хорової підготовки учителів музики, що відрізняється від підготовки музикантів-виконавців у мистецьких ВНЗ. Це зумовлено різними цілями та завданнями майбутньої практичної діяльності фахівців. Якщо головною метою діяльності музиканта-виконавця є концертне представлення твору і найповніше розкриття перед слухачами його художнього змісту, то перед вчителем постає двоєдина мета, пов’язана з формуванням засобами цього твору музичної культури учнів, їх ціннісних орієнтацій.

У музичній педагогіці накопичено значний досвід вирішення проблем виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва. Зокрема, ученими розглянуто питання формування виконавських умінь (І.Гринчук, В.Крицький, Є.Куришев, В.Муцмахер), виконавської майстерності (М.Давидов, І.Мостова, Т.Юник), індивідуального стилю виконавської діяльності та

розвитку виконавських якостей студентів (Є.Йоркіна, Є.Скрипкіна), їх музично-педагогічної та виконавської культури (С.Єгорова, Н.Згурська, В.Мішедченко, С.Деніжна). Однак, попри наявності вагомого наукового доробку в зазначеній сфері, слід констатувати, що організаційно-методичним аспектам навчально-виховної роботи з учнями засобами виконавської діяльності приділено недостатню увагу.

Дослідження мистецтвознавців засвідчують, що музичне виконавство – єдиний засіб, за допомогою якого музика матеріалізується в об'єктивній (звуковій) реальності, виявляється у своєму видовому, стилістичному і жанровому розмаїтті, стає об'єктом сприймання і почуттєво-емоційного переживання, виконує притаманні їй соціально-освітні функції (Н.Жайворонок, М.Каган, О.Лосєв, Л.Мазель). Цей феномен вивчали філософи античності й середньовіччя, аналізували теоретики музики і музиканти-практики доби класицизму і романтизму, дослідники різних гуманітарних наук ХХ – початку ХХІ ст. Сьогодні зусилля науковців спрямовуються на осмислення музичного виконавства як художньо-творчої діяльності (В.Белікова, О.Бодіна, М.Каган), як процесу інтерпретації музичних творів (Є. Губенко, А. Іваницький, Н.Корихалова, П.Круль, О.Маркова, В.Москаленко), а також розглядаються в контексті проблем становлення виконавських шкіл та окремих творчих колективів (Н.Гуральник, П.Ковалик та інші).

Окремий напрям осмислення музичного виконавства складають музично-педагогічні праці, в яких обґрунтовуються теоретико-методологічні засади навчання співу, гри на різних інструментах, диригуванню (Л. Баренбойм, М. Давидов, К. Ігумнов, Л. Гінзбург, Г. Коган, І. Мусін). Дослідники розглядають виконавство як вид людської діяльності, художньо-творчий процес, зумовлений стильовими, жанровими, художньо-виражальними, формотворчими чи техніко-виконавськими чинниками.

У виконавській підготовці фахівців основною категорією і предметом художньої-педагогічної діяльності виступає музичний твір. З позицій сучасного музикознавства та філософії це поняття має глибокий, багатогранний, проблемно-дискусивний зміст (М.Бердяєв, Р.Інгарден, Ю.Кочнев, О.Лосєв, І.Суханцева, М.Хайдеггер), що розглядається вченими у ракурсах знакового предмету, інформаційного повідомлення, перцептивного процесу, продукту когнітивної активності тощо.. Виходячи з того, що музика вважається особливим продуктом творчої діяльності людини і пов'язана зі створенням художніх образів-ідей, музичний твір можна трактувати як ідеальний феномен, кінцевий продукт творчості.

Так, С.Шип, узагальнюючи позиції відомих мистецтвознавців А.Мухи, Н.Корихалової, В.Москаленко, Н.Герасимової-Персидської вважає, що музичний твір – це як ідеальна, так і фізично-реальна звукова форма із властивим їй узагальненим сенсом, збережена в колективній пам'яті (культурній традиції), що впливає на індивідуальне уявлення людей, а також ідеальна модель інтонаційних дій, створена композитором, аранжувальником, музикантом-виконавцем. Саме такий універсальний мистецький феномен, створений, сприйнятий і усвідомлений в контексті конкретних обставин місця, часу, соціуму, етносу та подій, слугує основою для співу, гри на інструменті, диригування [2, с. 12–13].

Поділяючи позицію дослідників процесу фахової підготовки педагогів-музикантів щодо необхідності здійснення гармонічного взаємоузгодження теоретичної та практичної складових у музично-виконавських діях учителя, ми акцентуємо увагу на існуванні суперечності між педагогічними та спеціальними мистецькими функціями його досвіду, що знаходять прояв у недостатньо розвинутій здатності студентів переносити музично-виконавські уміння у сферу його безпосередньої практичної роботи (О.Горбенко, Л.Гусейнова, Г.Ніколаї, Н.Цюлюпа).

У такому разі, розглядаючи музично-виконавську діяльність майбутніх педагогів-музикантів у контексті виробничих ситуацій, слушно тлумачити її як *виконавсько-педагогічну*, що, з одного боку, синтезує продуктивні характеристики педагогічних дій вчителя, а з іншого, відображає специфічні мистецькі якості особистості, в тому числі здатність до адекватної художньої інтерпретації.

Метою досліджуваної діяльності є не тільки створення майбутнім педагогом-музикантом виразного, адекватного художнього образу твору (на акцентує увагу Петько Л.В. [3]), але й оволодіння методикою його застосування в залежності від поставлених навчально-виховних задач. Важливо, аби сутнісні ознаки і властивості, що характеризують музику як вид мистецтва, а також унікальність музичного змісту та форми конкретного твору стали основою для розробки яскравих і продуктивних методів музичного навчання, забезпечили б активне формування інтересу студентів до організації пізнавальної та виконавської діяльності учнів.

Результати наукових досліджень засвідчують, що оптимізація фахової підготовки майбутніх учителів залежить від міри «педагогізації» спеціальних, в тому числі музично-виконавських, дисциплін, від надання сталої спрямованості їх змісту на майбутню професію. Лише за таких педагогічних умов сформовані у студентів виконавські уміння з постановки голосу, гри на інструменті, вокально-хорової роботи стануть реальним механізмом розвитку їх творчого потенціалу та педагогічної майстерності (Г.Падалка, О.Щолокова, О.Ростовський, О.Олексюк).

Із вищезазначених педагогічних позицій вбачається правомірним і розуміння музично-виконавської підготовки студентів як системно-інтегрованого явища, що характеризується позитивною установкою на виконавську діяльність, загальною та спеціальною освіченістю, виконавською культурою і виконавськими якостями, що продуктивно реалізуються в музичній діяльності.

Майбутнім педагогам як музикантам-виконавцям під час навчальної та виробничої практик потрібно глибоко зрозуміти специфіку виконавсько-педагогічної діяльності та вміти зреалізувати її у власних діях. Так, практикантам при моделюванні педагогічних ситуацій та підготовці до уроку важливо орієнтуватись в системі виконавсько-педагогічних дій, що охоплюють: усвідомлюваний процес побудови власної виконавської концепції; дії, спрямовані на її реалізацію, в тому числі створення виконавської трактовки в «живому» звучанні; розробку «методичного супроводу» до музичного твору (розробку навчальних, виховних та розвивальних завдань, проектування та практичну реалізацію спроектованих ситуацій, аналіз труднощів розуміння та виконання музичного матеріалу учнями тощо).

Отже, музично-виконавська діяльність майбутнього учителя музики розглядається як система художнього особистісно-фахового розвитку і, в той же час, як процес набуття практичних виконавських знань, умінь, навичок, способів дій, необхідних для виконання своєї професійної ролі. Можна зробити висновок, що з метою здійснення навчально-виховних впливів на учнів засобами музичного мистецтва у майбутнього педагога має бути сформовано цілісний комплекс фахових компетентностей, серед яких конче необхідним вбачається здатність до адекватної інтерпретації музичного твору зі збереженням балансу художнього та методичного компонентів.

Література:

1. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Л.М.Масол. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
2. Шип С.В. Что такое музыкальное произведение // Науковий часопис Національного педагогічно університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип.18 (23) / С.В.Шип. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2015. – С. 8–13.
3. Петько Л.В. Формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» (на прикладі вірша Мері Ховіт «Павук і Муха») // Л.В.Петько // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Вип. 1. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О.В., 2016. – 184–190.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10075>